

Eligiusz MAŁOLEPSZY
Daniel BAKOTA

Jubileusz 10-lecia Instytutu Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie (2004–2014)

Początki kształcenia kadr w zakresie kultury fizycznej w Akademii im. Jana Długosza (AJD) w Częstochowie sięgają 1985 r. W roku akademickim 1985/1986 na Wydziale Humanistyczno-Pedagogicznym powołano 3-letni fakultet wychowania fizycznego – jako specjalność dodatkową dla studentów studiów stacjonarnych. Należy zaznaczyć, iż ta forma kształcenia uruchomiona została z inicjatywy Zakładu Biomedycznych Podstaw Rozwoju i Wychowania.

W 1989 r., z inicjatywy prof. dr. hab. Wiesława Pilisa, powstał Zakład Kultury Fizycznej (ZKF). W zakresie działalności Zakładu, w roku akademickim 1989/1990 uruchomiono studia na kierunku pedagogika ze specjalnością wychowanie fizyczne (WF). Pierwsi absolwenci kierunku ukończyli studia w roku akademickim 1994/1995. Ta forma kształcenia – przede wszystkim nauczycieli wychowania fizycznego – została zakończona w roku akademickim 2010/2011. Mury AJD opuścili ostatni absolwenci pedagogiki ze specjalnością WF.

Zgodnie z zarządzeniem wewnętrznym R0210/1/2004 JM Rektora Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie (poprzednia nazwa AJD) z dnia 9 stycznia 2004 r. nastąpiła zmiana w strukturze Wydziału Pedagogicznego (ZKF wchodził w skład Wydziału Pedagogicznego), która weszła w życie w dniu 23 lutego 2004 r. (począwszy od semestru letniego roku akademickiego 2003/2004). Zakład Kultury Fizycznej został przekształcony w Instytut Kultury Fizycznej (IKF). Dyrektorem IKF został prof. dr. hab. W. Pilis. W strukturze IKF funkcjonowały trzy zakłady: Zakład Teoretycznych Podstaw Kultury Fizycznej, Zakład Nauk Biologicznych i Medycznych oraz Zakład Praktyki Wychowania Fizycznego i Sportu.

Z inicjatywy pracowników IKF, w roku akademickim 2006/2007 uruchomiono studia niestacjonarne I stopnia (3-letnie) na kierunku wychowanie fizycz-

ne. Począwszy od roku akademickiego 2007/2008, realizowano studia w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym. W ramach kształcenia na specjalności nauczycielskiej studenci kierunku wychowanie fizyczne mogli wybrać specjalności: pedagogika wczesnoszkolna, przyroda oraz wiedza o społeczeństwie. Pierwsi absolwenci tego kierunku ukończyli studia w roku akademickim 2009/2010. W kolejnym roku akademickim – 2010/2011 – studia licencjackie na kierunku wychowanie fizyczne ukończyło 79 osób.

W roku akademickim 2010/2011 w ramach IKF uruchomiono studia stacjonarne i niestacjonarne II stopnia (2-letnie – magisterskie) na kierunku wychowanie fizyczne oraz studia stacjonarne I stopnia (3-letnie) na kierunku turystyka i rekreacja. Począwszy od semestru letniego roku akademickiego 2010/2011, dla studentów II stopnia na kierunku wychowanie fizyczne obok specjalności nauczycielskiej uruchomiono specjalność instruktor sportu. Studenci kierunku turystyka i rekreacja w toku studiów mogą w ofercie kształcenia skorzystać z następujących specjalności: obsługa ruchu turystycznego, odnowa psychosomatyczna i instruktor rekreacji ruchowej. W roku akademickim 2014/2015 uruchomiono kolejny kierunek studiów I stopnia (3-letnie) – fizjoterapię.

W marcu 2011 r. podjęto decyzję o przekształceniu IKF w Instytut Kultury Fizycznej i Turystyki (IKFiT). W ramach IKFiT działały następujące zakłady: Zakład Humanistycznych i Teoretycznych Podstaw Kultury Fizycznej i Turystyki, Zakład Nauk Biologicznych i Medycznych, Zakład Praktyki Wychowania Fizycznego i Sportu oraz Zakład Turystyki i Rekreacji. Ostatnia zmiana w nazwie Instytutu nastąpiła od dnia 1 października 2014 r. Instytut Kultury Fizycznej i Turystyki został przekształcony w Instytut Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii (IWFTiF). W strukturze IWFTiF działają następujące jednostki: Zakład Humanistycznych i Teoretycznych Podstaw Kultury Fizycznej i Turystyki, Zakład Nauk Biologicznych i Medycznych, Zakład Praktyki Wychowania Fizycznego i Sportu, Zakład Turystyki i Rekreacji oraz Zakład Fizjoterapii. Oferta dydaktyczna IWFTiF obejmuje trzy kierunki studiów: *wychowanie fizyczne* (studia stacjonarne i niestacjonarne I i II stopnia), *turystyka i rekreacja* (studia stacjonarne i niestacjonarne I stopnia) oraz *fizjoterapia* (studia stacjonarne i niestacjonarne I stopnia).

Wieloletnim kierownikiem ZKF, a następnie dyrektorem IKF był prof. dr hab. W. Pilis. Od 1 września 2008 r. do października 2010 r. funkcję dyrektora pełnił dr Janusz Wojtyna, natomiast od listopada 2010 r. do 31 sierpnia 2014 r. funkcję tę sprawowała dr Joanna Rodziewicz-Gruhn. Z kolei od 1 września 2014 r. stanowisko dyrektora powierzono dr. hab. Jackowi Wąsikowi. Jego zastępcami zostali dr Cezary Michalski (ds. dydaktycznych) i dr Teresa Drozdek-Małołepsza (ds. nauki).

W IKF wg stanu na 2008 r. zatrudnionych było 12 pracowników naukowo-dydaktycznych. Trzy lata później (2011) w Instytucie zatrudnionych było 24 pracowników naukowo-dydaktycznych, w tym dwóch profesorów, siedmiu dok-

torów habilitowanych, dziesięciu doktorów i pięciu magistrów. Według stanu na 1 grudnia 2014 r. w IWFTiF zatrudnionych było 36 nauczycieli akademickich, w tym 22 w pełnym wymiarze czasu pracy (jeden profesor, dziewięciu doktorów habilitowanych, siedemnastu doktorów oraz dziewięciu magistrów).

Na bazę dydaktyczną IWFTiF składają się: sale dydaktyczne, laboratorium, sale seminaryjne, pracownie komputerowe, 2 sale sportowe (w tym sala specjalistyczna do podnoszenia ciężarów), pomieszczenia na pomoce dydaktyczne i sprzęt sportowy w budynku przy al. Armii Krajowej 13/15 oraz kompleks Akademickiego Centrum Sportowego (ACS) usytuowany przy ul. Zbierskiego 6, w skład którego wchodzi hale sportowe, sala aerobiku, sala fitness, sala do tenisa stołowego, siłownia, sala konferencyjna, sauna i gabinety odnowy biologicznej.

W IWFTiF prowadzone są badania naukowe w odniesieniu do różnych aspektów nauk o kulturze fizycznej. Badaniami naukowymi w zakresie dziejów kultury fizycznej i turystyki zajmują się: dr hab. prof. AJD Eligiusz Małolepszy, dr Daniel Bakota, dr Teresa Drozdek-Małolepsza, dr Artur Kita, dr Arkadiusz Płomiński, dr Leon Rak i mgr Krzysztof Kościański. Główne tematy badawcze w tym zakresie obejmują: dzieje kultury fizycznej i turystyki na wsi w Polsce do 1939 r. (tematyką tą zajmuje się dr hab. prof. AJD E. Małolepszy); wychowanie fizyczne i sport kobiet w Polsce w latach 1919–1939 (dr T. Drozdek-Małolepsza); dzieje Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Polsce i w krajach słowiańskich; sport i turystykę na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej (dr T. Drozdek-Małolepsza, dr hab. prof. AJD E. Małolepszy); dzieje narciarstwa w Polsce i na świecie (dr L. Rak); działalność Krajowego Zrzeszenia „Ludowe Zespoły Sportowe” (dr hab. prof. AJD E. Małolepszy, dr D. Bakota, dr A. Płomiński, dr A. Kita); dzieje piłki nożnej kobiet w Polsce do 2010 r. (dr A. Kita); dzieje kultury fizycznej i turystyki na ziemi częstochowskiej w okresie II Rzeczypospolitej (dr hab. prof. AJD E. Małolepszy); dzieje kultury fizycznej i turystyki w województwie częstochowskim w latach 1975–1998 (dr D. Bakota); dzieje kultury fizycznej i turystyki w województwie sieradzkim w latach 1975–1998 (dr A. Płomiński). W Instytucie były też prowadzone badania naukowe odnoszące się do jakości kształcenia na kierunku wychowanie fizyczne w AJD; w zakresie teorii wychowania fizycznego (dr Teresa Banaszkiwicz, dr T. Drozdek-Małolepsza, dr C. Michalski).

Z zakresu nauk biologiczno-medycznych badania prowadzi m.in. zespół prof. dr. hab. W. Pilisa (należą do niego: dr Karol Pilis, dr C. Michalski, mgr Anna Pilis, mgr Michał Zych, mgr Krzysztof Stec, mgr Jakub Jelonek). Zespół zajmuje się adaptacją organizmu poddawanego treningowi siłowemu i wytrzymałościowemu z dokładną oceną stosowanej diety. Badania dotyczą także sportu wyczynowego na różnym poziomie przygotowania. Część badań odnosi się do osób otyłych i ujmuje znaczenie aktywności ruchowej i rodzaju stosowanej diety w niwelacji tej dysfunkcji organizmów badanych. Ponadto prowadzone badania określają zdolność wysiłkową, sprawność układu krążenia i oddychania, analizują jakość stosowanej diety oraz oceniają funkcje nerek. Badania w zakresie oce-

ny stanu biologicznego, sprawności fizycznej, zachowań zdrowotnych młodzieży szkolnej i akademickiej oraz osób dorosłych z wybranych regionów Polski, Ukrainy Białorusi i Litwy realizuje dr Joanna Rodziewicz-Gruhn.

Zainteresowania naukowe pracowników IWFTiF skupiają się również wokół takich problemów badawczych, jak: optymalizacja ruchów, poprawa efektywności techniki uderzeń, opis kinetyczny sztuk walki oraz inne aspekty dotyczące sztuk i sportów walki (dr hab. prof. AJD J. Wąsik); geografia, ochrona środowiska, turystyka i krajoznawstwo (dr hab. prof. AJD Mariusz Rzętała); obszary wiejskie jako obszary potencjalnie turystyczne, obszary górskie, polityka regionalna i lokalna, zagospodarowanie infrastrukturalne, produkt turystyczny obszaru, ekonomiczno-społeczne i przyrodnicze aspekty rozwoju miast i regionów (dr hab. prof. AJD Dorota Chudy-Hyski); pedagogika kultury fizycznej, profilaktyka społeczna oraz polityka publiczna i problematyka uzależnień dzieci i młodzieży (dr hab. prof. AJD Arkadiusz Marzec); rola czynników psychologicznych w terapii zespołów bólowych i rehabilitacji oraz w szeroko pojętym rozwoju człowieka, w funkcjonowaniu psychofizycznym i społecznym, w zdrowiu i chorobie (dr Dorota Ortenburger).

Od 1997 r. ukazuje się czasopismo naukowe „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna”. Dotychczas ukazało się XIII tomów czasopisma. W latach 1997–2013 było redagowane przez dr J. Rodziewicz-Gruhn i dr hab. prof. AJD E. Małolepszego. Począwszy od 2014 r. redaktorem naczelnym czasopisma został dr hab. prof. AJD E. Małolepszy. W 2012 r. czasopismo znalazło się na liście B Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW). W wyniku ewaluacji czasopism za rok 2013 (w wykazie czasopism punktowych MNiSW z 17 grudnia 2013 r.) uzyskało 4 punkty. Drugim czasopismem naukowym wydawanym w Instytucie jest „Physical Activity Review”, którego redaktorem naczelnym jest dr hab. prof. AJD J. Wąsik.

W Instytucie działały dwa studenckie koła (kluby) naukowe: Studenckie Koło Naukowe Fizjologii Stosowanej (powstało w 2009 r. z inicjatywy prof. dr hab. W. Pilisa) i Studencki Klub Naukowo-Turystyczno-Krajoznawczy (SKNTK) „Voyage” (zebranie założycielskie odbyło się 15 grudnia 2011 r.). Inicjatorem powołania SKNTK „Voyage” był dr A. Kita.

Warto nadmienić, że studenci – głównie turystyki i rekreacji – uczestniczą w różnych wyjazdach mających charakter dydaktyczny, np. 18 października 2013 r. i 24 października 2014 r. uczestniczyli w Targach Turystycznych TOUR SALON w Poznaniu; w dniach 6–8 marca 2014 r. wzięli udział w Międzynarodowych Targach Turystycznych w Berlinie (oprócz uczestnictwa w targach studenci zobaczyli też najciekawsze zabytki Berlina, m.in. pozostałości muru berlińskiego, Bramę Brandenburską, Checkpoint Charlie, Aleksanderplatz, Reichstag i pałac w Charlottenburgu), a w dniach 19–23 listopada 2014 r. przebywali w Wilnie (oprócz uczestnictwa w III Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt. „Geography: Science and Education” organizowanej przez Uniwersytet Pe-

dagogiczny w Wilnie, studenci zwiedzili m.in. Wzgórze Giedymina z Basztą, Ratusz Wileński, Rynek Starego Miasta, Pałac Prezydencki, Ostrą Bramę z Kaplicą i cudownym obrazem Najświętszej Marii Panny – Matki Boskiej Miłosiernej, Litewskie Muzeum Narodowe i cmentarz na Rossie). Studenci turystyki i rekreacji uczestniczyli też i w innych wyjazdach, w ramach zajęć dydaktycznych. Byli m.in. w Sztolni Czarnego Pstrąga i Kopalni Srebra w Tarnowskich Górach (grudzień 2012 r.); w JuraParku w Krasiejowie (17 października 2013 r.); w Agrogospodarstwie „Pod Skalką” w Przybynowie (maj 2014 r.); w Międzynarodowym Porcie Lotniczym w Krakowie-Balicach (27 listopada 2014 r.) i w Kopalni Soli w Wieliczce (5 grudnia 2014 r.).

Do najważniejszych sukcesów sportowych studentów AJD, odniesionych w latach 2004–2014, należy zaliczyć m.in.: wicemistrzostwo świata w Muay Thai Krzysztofa Cieciury (2008 r.); złote medale Marty Jeż w mistrzostwach świata w racketlonie (2008–2010); brązowe medale Katarzyny Ostapskiej i Sandry Spyry w młodzieżowych mistrzostwach Europy w podnoszeniu ciężarów (2010 r.); mistrzostwo świata Aleksandry Nowak w taekwon-do ITF (2011 r.); dwukrotne drużynowe akademickie mistrzostwo Europy w tenisie stołowym kobiet (2008 i 2010 r.); wicemistrzostwo świata we freestyle football w kategorii routine Adriana Franca (2014 r.) oraz złoty medal Martyny Klekot w akademickich mistrzostwach świata w kolarstwie (lipiec 2014 r.). Na uwagę zasługuje również Jakub Błaszczykowski (student turystyki i rekreacji), który z „Borussią” Dortmund w sezonie 2012/2013 i 2013/2014 zdobył Superpuchar Niemiec, a w sezonie 2012/2013 awansował do finału Ligi Mistrzów. Sukcesem było też zdobycie w grudniu 2014 r. złotego medalu na akademickich mistrzostwach świata w podnoszeniu ciężarów w Chiang Mai przez pracownika Instytutu – mgr. Łukasza Grełę.

Wybrane publikacje naukowe i dydaktyczne pracowników Instytutu Wychowania Fizycznego, Turystyki i Fizjoterapii (autorstwo lub współautorstwo prac):

a) monografie

- Bakota D., *Sport w województwie częstochowskim w latach 1975–1998*, Częstochowa 2013, ss. 461.
- Chudy-Hyski D., *Uwarunkowania turystycznego kierunku rozwoju górskich obszarów wiejskich Polski*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich”, nr 1, Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie, Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi, Kraków 2009, ss. 309.
- Chudy-Hyski D., Ząbek S., *Business & SPA megatrend rynku turystycznego XXI wieku*, Katowice 2013, ss. 124.

- Chudy-Hyski D., Żemła M. (red.), *Turystyka bardziej przyjazna. Wybrane zagadnienia minimalizacji negatywnego wpływu turystyki na środowisko przyrodnicze. Skrypt*, Katowice 2013, ss. 250.
- Drozdek-Małolepsza T. (red.), *Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Częstochowie w latach 1906–2006*, Częstochowa 2009, ss. 165.
- Drozdek-Małolepsza T. (red.), *Z najnowszych dziejów kultury fizycznej i turystyki w Polsce. Dzieje kultury fizycznej i turystyki w Polsce w końcu XIX i XX w.*, t. 1, Częstochowa 2011, ss. 335.
- Drozdek-Małolepsza T., Rodziewicz-Gruhn J. (red.), *Z najnowszych dziejów kultury fizycznej i turystyki w Polsce. Kultura fizyczna i turystyka w Polsce w latach 1989–2010. Teoretyczne i praktyczne uwarunkowania kultury fizycznej i turystyki*, t. 2, Częstochowa 2011, ss. 257.
- Karpuszenko E., Marzec A., *Sport w resocjalizacji nieletnich*, Częstochowa 2008, ss. 140.
- Kita A., *Geneza i rozwój piłki nożnej kobiet w Polsce do 2010 roku*, Tarnowskie Góry 2014, ss. 464.
- Kita A., *Uczniowski Klub Sportowy „GOL” Częstochowa. Geneza i rozwój kobiecej drużyny piłkarskiej (1996–2008)*, Muzeum Częstochowskie 2010, ss. 189.
- Ortenburger D., *Psychofizjologiczne uwarunkowania bólu i jego leczenie*, wyd. II rozszerzone i zmodyfikowane, Częstochowa 2003, ss. 223.
- Ortenburger D., *Czynniki psychologiczne w bólu przewlekłym*, Częstochowa 2008, ss. 236.
- Małolepszy E., *Kultura fizyczna i przysposobienie wojskowe w Częstochowie i w powiecie częstochowskim w latach 1918–1939*, Częstochowa 1996, ss. 163.
- Małolepszy E., Pawluczuk Z. (red.), *Zarys dziejów Sokolstwa Polskiego w latach 1867–1997*, Częstochowa 2001, ss. 300.
- Małolepszy E., *Kultura fizyczna w działalności wiejskich organizacji młodzieżowych II Rzeczypospolitej*, Częstochowa 2004, ss. 244.
- Małolepszy E., Sętowski J. (red.), *Działalność Szkolnego Związku Sportowego w Częstochowie w latach 1953–2003*, Częstochowa 2006, ss. 233.
- Marzec A., Grochulska M., Pluskota M., *Zrozumieć wykluczenie społeczne*, Warszawa 2014, ss. 193.
- Marzec A., Karpuszenko E., Motow-Czyż M., *Inclusion – Oriented activities to support the excluded: Polish and Slovak dimensions*, Warszawa 2012, ss. 277.
- Marzec A., *Prevention care social recovery in 21st century*, Warszawa 2008, ss. 109.
- Rak L., Małolepszy E. (red.), *Narciarstwo polskie 1888–2008*, Jasło 2009, ss. 181.
- Rak L. (red.), *Sporty zimowe w tradycji polskiej kultury fizycznej*, Częstochowa 2011, ss. 202.
- Rzętała M., *Funkcjonowanie zbiorników wodnych oraz przebieg procesów limnicznych w warunkach zróżnicowanej antropopresji na przykładzie regionu górnośląskiego*, Katowice 2008, ss. 172.

b) artykuły w czasopismach naukowych

- Bakota D., *Turystyka w województwie częstochowskim w latach 1975–1998 (na przykładzie wybranych towarzystw i organizacji sportowych, społecznych i młodzieżowych)*, „Zeszyty Naukowe Almajer Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie”, nr 2(71), Warszawa 2014, s. 147–164.
- Bakota D., *Wychowanie fizyczne i sport w szkolnictwie w województwie częstochowskim w latach 1975–1998*, [w:] K. Rędziński, M. Łapot (red.), „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Seria: Pedagogika”, t. 21, Częstochowa 2012, s. 525–535.
- Bakota D., *Działalność Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych na polu turystyki szkolnej w województwie częstochowskim w latach 1975–1998*, [w:] D. Umiaszowska (red.), „Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wieku”, nr 1–4(17–20), Szczecin 2013, s. 13–20.
- Drozdek-Małołepsza T., *Women’s Word Games (1922–1934)*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna”, t. 13, nr 1, Częstochowa 2014, s. 59–73.
- Jaguś A., Rzętała M.A., Rzętała M., *Water storage possibilities in Lake Baikal and in reservoirs impounded by the dams of the Angara River cascade*, *Environ. Earth Sci.* 2014, s. 1–8.
- Grieb P., Kłapcińska B., Smol E., Pilis T., Pilis W., Sadowska-Krępa E., Sobczak A., Bartoszewicz Z., Neuman J., Stańczak K., Langfort J., *Long-term consumption of a carbohydrate-restricted diet does not include deleterious metabolic effects*, „Nutrition Research” 2008, nr 28, s. 825–833.
- Kita A., *Geneza i rozwój Muzeum Sportu i Turystyki w Karpaczu w latach 1974–2012*, [w:] J. Rodziewicz-Gruhn, E. Małołepszy (red.), „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Seria: Kultura Fizyczna”, z. 11, Częstochowa 2012, s. 53–65.
- Langfort J., Czarnkowski D., Pilis W., Wójcik B., Górski J., *Effect of various types of exercise training on 5'-Nucleotidase and Adenosine Deaminase activities in rat heart: influence of a single bout of endurance exercise*, „Biochem. Mol. Med.” 1996, nr 59, s. 29–32.
- Małołepszy E., Drozdek-Małołepsza T., *Kultura fizyczna i turystyka w województwie poleskim w latach 1921–1939. Zarys problematyki*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 2014, nr 41, s. 126–142.
- Małołepszy E., Płomiński A., *Sport i turystyka w działalności Świętokrzyskiego Zrzeszenia Ludowe Zespoły Sportowe w latach 1999–2012*, „Zeszyty Naukowe Almajer Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie”, nr 2 (71), Warszawa 2014, s. 197–212.
- Małołepszy E., Płomiński A., *Kultura fizyczna i turystyka w szkołach rolniczych oraz w działalności Wiejskich Uniwersytetów Ludowych w II Rzeczpospolitej*, [w:] K. Rędziński, M. Łapot (red.), „Prace Naukowe Akademii im. Jana

- Długosza w Częstochowie. Seria: Pedagogika”, t. 22, Częstochowa 2013, s. 467–477.
- Marzec A., *Role of family in establishment of recreational behaviour patterns in children and young people*, „Family Pedagogy” 2014, nr 4, s. 105–117.
- Niewiadomski W., Pilis W., Laskowska D., Gąsiorowska A., Cybulski G., *Effects of a brief Valsalva manoeuvre on hemodynamic response to strength exercises*, „Clin. Physiol. Funct. Imaging” 2012, nr 32, s. 145–157.
- Niewiadomski W., Pilis A., Kwiatkowska D., Gąsiorowska A., Cybulski G., Strasz A., Charzewski J., Langfort J., *Hemodynamic effects of strength exercise*, „J. Hum. Kinetics” 2007, nr 18, s. 45–62.
- Niewiadomski W., Pilis A., Strasz A., Laskowska D., Gąsiorowska A., Pilis K., Cybulski G., *In aged men, central vessel transmural pressure is reduced by brief Valsalva manoeuvre during strength exercise*, „Clin. Physiol. Imaging” 2014, May; nr 34 (3), s. 191–198.
- Ortenburger D., *Biopsychospołeczny model leczenia bólu. Gdy medycznym sposobom towarzyszy psychoterapia i pomoc psychologiczna*, „Rehabilitacja Medyczna” 2011, nr 15 (4), s. 35–44.
- Pilis A., Pilis K., Michalski C., Jelonek J., Pilis W., *Ocena sposobu żywienia i stanu odżywienia członków kadry narodowej w podnoszeniu ciężarów i studentów wychowania fizycznego*, „Żywnie Człowieka i Metabolizm” 2011, nr 4 (39), s. 225–236.
- Pilis K., Jelonek J., Pilis A., Michalski C., Pilis W., Mizera K., *Sposób żywienia członków Polskiej Kadry Narodowej w chodzie sportowym – krótkie doniesienie*, „Medycyna Sportowa” (Polish Journal of Sports Medicine), 2013, nr 29 (1), s. 63–71.
- Pilis K., Michalski C., Zych M., Pilis A., Jelonek J., Kaczmarzyk A., Pilis W., *A nutritional evaluation of dietary behaviour in various professional sports*, „Rocz. Państw. Zakł. Hig.” 2014, nr 65 (3), s. 227–234.
- Pilis W., Langfort J., Piłśniak A., Pyzik M., Błasiak M., *Plasma lactate dehydrogenase and creatine kinase after anaerobic exercise*, „Int. J. Sports Med.” 1988, nr 9 (2), s. 102–103.
- Pilis W., Stec K., Zych M., Pilis A., *Health benefits and risk associated with adopting of vegetarian diet*, „Rocz. Państw. Zakł. Hig.” 2014, nr 65 (1), s. 9–14.
- Pilis W., Zarzeczny R., Langfort J., Kaciuba-Uściłko H., Nazar K., Wojtyna J., *Anaerobic threshold in rats*, „Comp. Biochem. Physiol.” 1993, nr 106A, s. 285–289.
- Płomiński A., *Działalność Wojewódzkiego Zrzeszenia Sportowego Spółdzielczości Pracy „Start” w Sieradzu w latach 1976–1992*, [w:] D. Umiasowska (red.), „Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wieku”, nr 1–4(17–20), Szczecin 2013, s. 67–76.
- Płomiński A., Małolepszy E., *Tourism in the Activities of the Association of Popular Sports and Athletics Clubs in the Macro-region of Łódź in the years*

- 1975 – 1998. *An Outline*, „Scientific Review of Physical Culture”, vol. 3, no. 2, Rzeszów 2013, s. 271–290.
- Płomiński A., Bakota D., *Wybrane uwarunkowania rozwoju kultury fizycznej w województwie sieradzkim w latach 1975–1998*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Seria: Kultura Fizyczna”, t. 13, nr 1, Częstochowa 2014, s. 125–138.
- Rzętała M., *Ocena znaczenia turystyczno-rekreacyjnego zbiorników wodnych (na przykładzie regionu górnośląsko-strawskiego)*, [w:] *Kształtowanie środowiska geograficznego i ochrona przyrody na obszarach uprzemysłowionych i zurbanizowanych*, nr 39, Katowice – Sosnowiec 2008, s. 94–105.
- Wąsik J., *The structure of the roundhouse kick on the example of a European Champion of taekwon-do*, „Archives of Budo” 2010, nr 6 (4), s. 211–216.
- Wąsik J., *Kinematic analysis of the side kick in taekwon-do*, „Acta of Bioengineering and Biomechanics” 2011, nr 13 (4), s. 71–75.
- Wąsik J., *Kinematics and kinetics of taekwon-do side kick*, „Journal of Human Kinetics” 2011, nr 30, s. 13–20.
- Wąsik J., *The structure and influence of different flying high front kick techniques on the achieved height on the example of taekwon-do athletes*, „Archives of Budo” 2012, nr 8 (1), s. 45–50.
- Wąsik J., Shan G., *Factors influencing the effectiveness of axe kick in taekwon-do*, „Archives of Budo” 2014, nr 10, s. 29–36.
- Zarzewny R., Kłapcińska B., Wąs R., Pilis K., Manowska B., Pilis W., *Wydolność fizyczna I-ligowych piłkarzy nożnych w różnych okresach treningowych*, „Medycyna Sportowa” 2007, nr 2 (6), s. 95–98.

c) publikacje jako rozdziały w monografii

- Chudy-Hyski D., *Relacje pomiędzy turystyką a środowiskiem*, [w:] D. Chudy-Hyski i M. Żemła (red.), *Turystyka bardziej przyjazna. Wybrane zagadnienia minimalizacji negatywnego wpływu turystyki na środowisko przyrodnicze*. Skrypt, Katowice 2013, s. 9–38.
- Chudy-Hyski D., *Development trends of modern hospitality*, [w:] *Демидовские чтения – Тула, 2013: Экономика и образование*, Материалы ежегодной научно-практической конференции с международным участием (27 сентября 2013 г.), Тульский институт управления и бизнеса им. Н.Д. Демидова, Тула, Россия 2013, s. 339–343.
- Chudy-Hyski D., *Tourist clusters as a form of cooperation and competition*, [w:] *Works of the international scientific-practical conference „Auezov Readings – 12: The role of regional university in science, education and culture innovative directions development”*. Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan, M. Auezov South Kazakhstan State University, Шымкент 2014, s. 134–136.

- Chudy-Hyski D., Крутиков В.К., Зайцев Ю.В., *Государственная поддержка туризма: положительная практика польши*, [w:] *Национальная инновационная система: лучшие региональные практики*, Материалы второй заочной научно-практической конференции с международным участием (30–30 мая 2014 года), Под редакцией В.К. Крутиков, Негосударственное Образовательное Учреждение Высшего Профессионального Образования Институт Управления, бизнеса и Технологий, Калуга 2014, s. 88–94.
- Drozdek-Małolepsza T., *Women's Sports in National Minorities in Poland in the Years 1919–1939*, [w:] T. Jurek, S. Wassong (eds.), *Transnational Aspects of European Sport History*, Gorzów Wlkp. 2009, s. 249–261.
- Kita A., *Uwarunkowania prawno – organizacyjne rozwoju piłki nożnej kobiet w Polsce (1981–2010)*, [w:] L. Nowak, P. Pieczyński, R. Urban (red.), *Kultura fizyczna w Polsce Ludowej i w Trzeciej Rzeczypospolitej*, Gorzów Wlkp. 2012, s. 291–302.
- Kita A., *Zarys dziejów piłki nożnej kobiet na świecie do 2009 roku*, [w:] E. Widadawska, K. Kowal (red.), *Wielowymiarowość i perspektywy nauki za progiem XXI wieku*, cz. 3: *Na ścieżkach historii*, rozdz. 3: *Z dziejów kultury fizycznej*, Częstochowa 2012, s. 135–152.
- Małolepszy E., *The Policy of the Government of the Second Republic of Poland as Regards Physical Training and Sports Practiced by the Population Living in the Country*, [w:] G. Gori, T. Terret (eds.), „Sport and Education in History”, Vol. 12, Sankt Augustin 2005, s. 330–333.
- Ortenburger D., Szerla M., *The problem of disability in the course of chronic pain syndrome from the pain syndrome from the physician's and the psychologist's perspectives*, [w:] K. Janowski, S. Steuden (red.), *Biopsychosocial aspects of health and disease*, Vol. 1, Lublin 2009, s. 139–146.
- Ortenburger D., *Psychoterapia osób cierpiących z powodu bólu*, [w:] L. Grzejsiuk, H. Suszek (red.), *Psychoterapia. Problemy pacjentów*, t. 5, Warszawa 2011, s. 203–230.
- Rak L., *Zasięg społeczny narciarstwa w Polsce w latach 1919–1939*, [w:] D. Dudek (red.), *Polska kultura fizyczna i turystyka w czasach zaborów i II RP*, Kraków 2009, s. 251–264.
- Rak L., *The European ski expert contribution to development of Polish skiing to 1939*, [w:] T. Jurek, S. Wassong (eds.), *Transnational Aspects of European Sport History*, Gorzów Wlkp. 2009, s. 230–237.
- Rak L., *Uwarunkowania organizacyjne i personalne reaktywacji i działalności Polskiego Związku Narciarskiego w latach 1945–1948*, [w:] L. Nowak, R. Urban (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, Gorzów Wlkp. 2014, s. 261–270.

d) prace dydaktyczne

- Berezińska D., Kita A., Małolepszy E., *Historia architektury i sztuki. Przewodnik bibliograficzny dla studentów kierunku turystyka i rekreacja oraz studentów kierunków artystycznych*, Częstochowa 2012, ss. 46.
- Drozdek-Małolepsza T., Płomiński A., Małolepszy E., *Przewodnik bibliograficzny z dziejów turystyki i rekreacji (Świat, Europa i Polska)*, Częstochowa 2013, ss. 63.
- Głazyrina L., Rak L., Bakota D., *Piłka ręczna – podręcznik dla studentów kierunku wychowanie fizyczne*, Mińsk 2010, ss. 72.
- Jaguś A., Rzętała M., *Kształcenie terenowe w zakresie geografii i ochrony środowiska (na przykładzie Pienin)*, Bielsko-Biała – Sosnowiec 2009, ss. 212.
- Małolepszy E., Płomiński A., Bakota D., *Podstawy turystyki. Przewodnik bibliograficzny dla studentów*, Częstochowa 2013, ss. 41.
- Rzętała M., Jaguś A., *Polskie akweny i wodospady* (zdjęcia: Agnieszka i Włodek Bilińscy), Katowice 2008, ss. 64.